

Strategi för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Innehållsförteckning

INLEDNING OCH BAKGRUND	1
Attraktiv och hållbar – utifrån ett funktionshinderperspektiv	1
Funktionshinderpolitik i Sverige och världen	1
Mänskliga rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	2
Nationellt mål och inriktning	2
Tillgänglighet och universell utformning	2
Aktiv involvering	3
INRIKTNING PÅ STRATEGIN	4
Strategisk inriktning: Påverka och leva ett självständigt liv	4
Handlingsinriktning 1: Information och kommunikation	4
Handlingsinriktning 2: Arbete	4
Handlingsinriktning 3: Offentliga miljöer	5
Handlingsinriktning 4: Meningsfull fritid	5
OMFATTNING OCH ANSVAR	5
Publicering	5
Uppföljning	6
Utvärdering och revidering	6

Dokumenttyp Strategi	Dokumentnamn Strategi för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning	Antagen 2023-09-13 §146	Antagen av Kommunfullmäktige	
Dokumentägare Avdelningen för hållbar utveckling	Dokumentansvarig Utvecklingschef	Reviderad	Giltighet 2024–2027	
Dokumentinformation Strategi med övergripande inriktningar och prioriteringsområden för att säkerställa mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning			Diarienummer KS 2021/103	
Ämnesområde Funktionshinderfrågor, Mänskliga rättigheter			Intranät ☒	Hemsida ☒
Andra styrande dokument som omnämns Mål- och resursplan				

Inledning och bakgrund

Attraktiv och hållbar – utifrån ett funktionshinderperspektiv

Vänerns kommun – attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet. Vad betyder det, utifrån ett funktionshinderperspektiv?

Vänerns kommun har ställt sig bakom de 17 globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och att förverkliga de mänskliga rättigheterna för att uppnå grundprincipen om att inte lämna någon utanför. Kommunens vision ”Attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet” innebär en tydlig viljeriktning om att skapa ett jämställt, jämlikt och socialt hållbart samhälle för alla.

Det betyder att i Vänerns kommun ska personer med funktionsnedsättning ges lika tillgång till sina mänskliga rättigheter, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor, och nå full delaktighet i samhället som övriga kommuninvånare. Vänerns kommun ska inte lämna någon utanför i utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Strategi för full delaktighet pekar ut vad som behöver göras för att nå dit.

Enligt Socialstyrelsens definition är en funktionsnedsättning en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga. Funktionshinder är den begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.¹

Strategin syftar både till att säkerställa mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning och att utforma en effektiv verksamhet där funktionshinderperspektivet är ett stöd för hållbar utveckling.

Funktionshinderpolitik i Sverige och världen

Sveriges befolkning har i många avseende det bättre i dag jämfört med tidigare, men det är fortfarande stora skillnader mellan olika grupper. Personer med funktionsnedsättning har generellt sämre levnadsvillkor och lägre delaktighet i samhället än övriga befolkningen. Detta gäller inom i princip alla samhällsområden, så som hälsa, utbildning, sysselsättning, ekonomi och risken för att utsättas för hot och våld.²

Sveriges funktionshinderpolitik pekar ut mål och inriktning för att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Målet utgår från FN:s konvention om mänskliga rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.³ Den här strategin ämnar peka ut vad Vänerns kommun ska fokusera på under 2024–2027 för att genomföra den nationella funktionshinderpolitiken.

Kommunen har i dag det yttersta ansvaret för att enskilda personer får den hjälp de behöver. I dag kan stöd ges till personer med funktionsnedsättningar utifrån lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), stöd kan också ges utifrån socialtjänstlagen (SoL).⁴

¹ Socialstyrelsens termbank.

² SCB:s rapport Lämna ingen utanför – Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020.

³ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN:s generalförsamling 2006 och ratificerades av Sveriges riksdag 2009.

⁴ Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, Socialtjänstlag (2001:453).

Mänskliga rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

De mänskliga rättigheterna berör alla samhällsområden och definierar varje människas rättigheter och lika värde. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning handlar om att se till att personer med funktionsnedsättning får full och lika tillgång till sina mänskliga rättigheter. Det offentliga har ansvar för att de mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och främjas och att rättighetsbärarna får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda.

Nationellt mål och inriktning

Sveriges funktionshinderpolitik utgår sedan år 2017 direkt ifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sveriges funktionshinderpolitiska mål lyder:

Det nationella målet för funktionshinderpolitiken är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och att barnrättsperspektivet uppmärksammas.

Arbetet med att genomföra funktionshinderpolitiken ska inriktas mot fyra av varandra ömsesidigt beroende områden:

- Principen om universell utformning
- Åtgärda befintliga brister i tillgängligheten
- Individuella stöd och lösningar
- Att förebygga och motverka diskriminering

Tillgänglighet och universell utformning

Tillgänglighet är en förutsättning för att få del av de mänskliga rättigheterna. Universell utformning och tillgänglighetsåtgärder skapar jämlikhet och förebygger diskriminering.⁵

Tillgänglighet handlar om alltifrån rätten till offentliga anställningar och förtroendeuppdrag till allas rätt till information och tillgång till kommunikation, transporter, varor, produkter, tjänster och offentliga platser och serviceinrättningar.

Tillgänglighet betyder att röja undan hinder för det som redan finns medan universell utformning handlar om att redan från början skapa inkluderande lösningar utifrån ett mångfaldsperspektiv. Samhällets utbud och service ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. Att tillämpa universell utformning är kostnadseffektivt eftersom det inte behövs särskilda insatser i efterhand för att ta bort hinder.

Universell utformning står dock inte i motsättning till särskilt stöd och de individuella anpassningar som personen behöver för att vara delaktig i samhället.

⁵ Rättighetsprinciperna icke-diskriminering, jämlikhet, delaktighet, inkludering, transparens och ansvar är grunden för att genomföra de mänskliga rättigheterna och ska genomsyra allt ifrån en organisations analys och planering till genomförande och uppföljning.

Aktiv involvering

Att inkludera de som berörs är en förutsättning för att säkerställa mänskliga rättigheter. Aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning skapar delaktighet och främjar transparens och ansvar i organisationen.

För att säkerställa att verksamheten är effektiv, användbar och håller hög kvalitet behöver kommunen på olika sätt bjuda in och fråga de som verksamheten är till för. Då ökar möjligheten att beslut, tjänster och produkter blir relevanta och till nytta för användarna, som också får känna att de har möjlighet att påverka.⁶

Även individuella stöd ska utgå från individens behov, vilja och önskemål och det är viktigt att de som är berörda av stöd och lösningar är delaktiga i val och beslut.

Modell 1. Samverkan mellan Aktiv involvering och Universell utformning

Både aktiv involvering och universell utformning ska ses som systematiska processer, snarare än ett slutmål. Det handlar om att ta in funktionshinderperspektivet i ett så tidigt skede som möjligt, och kombineras de båda processerna kan de komplettera varandra och förstärka varandras syften.

Personer med funktionsnedsättning är experter på sitt liv och sin funktionsnedsättning. Genom att inkludera dem i utformningen av samhället och utgå från personernas erfarenheter och behov i planering, genomförande och utvärdering kan slutprodukten utformas mer universellt, med färre behov av justeringar i efterhand.

På så sätt är funktionshinderperspektivet både ett stöd i utvecklingen mot ett hållbart samhälle och i utformningen av en mer effektiv verksamhet.

⁶ Artikel 4.3 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt allmän kommentar nummer 7, att konventionsstaterna aktivt ska involvera personer med funktionsnedsättning och deras kunskaper och livserfarenheter i beslutsfattande processer.

Inriktning på strategin

Strategin tar avstamp i den internationella och nationella funktionshinderpolitiken, samt i ett av kommunfullmäktiges inriktningsmål 2023–2025 – *Våra invånare ska ha mer jämställda och jämlika förutsättningar att påverka sina liv*. Den lokala inriktningen bygger på systematiska invånardialoger genomförda av kommunala rådet för funktionshinderfrågor samt inspel från kommunens förvaltningar.

Strategisk inriktning: Påverka och leva ett självständigt liv

Personer med funktionsnedsättning kan påverka sin vardag och leva ett självständigt liv på lika villkor som andra kommuninvånare.

Det behövs kunskap i organisationen för att personer med funktionsnedsättning ska bemötas på ett sätt som gör att man känner sig välkommen, bekräftad och delaktig.

Prioritering

- Medvetenheten om funktionshinderfrågorna och kunskapen om universell utformning bland kommunens förtroendevalda och anställda ska öka.
- Aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, framför allt barn och unga, ska främjas i alla delar av livet.
- Samverkan ska underlättas mellan och inom kommunens förvaltningar för gemensamt lärande.

Handlingsinriktning 1: Information och kommunikation

Personer med funktionsnedsättning får information och kommunicerar med kommunen på lika villkor som andra kommuninvånare.

Organisationen behöver kommunicera med invånarna på ett sätt som alla kan tillgodogöra sig utifrån sin funktionsförmåga. Klarspråk, lättläst, teckenspråk, bildstöd, text-till-tal, inverterade färger, punktskrift med mera behöver tillämpas i högre utsträckning.

Prioritering

- Kommunikation ska anpassas och utvecklas så att alla personer med funktionsnedsättning kan förstå informationen och uttrycka behov och synpunkter.

Handlingsinriktning 2: Arbete

Personer med funktionsnedsättning har arbete på lika villkor som andra kommuninvånare.

Många personer med funktionsnedsättning som vill och kan arbeta gör inte det. Som arbetsgivare krävs ett systematiskt arbete med ökad tillgänglighet, för att möjliggöra arbete i kommunens verksamheter.

Prioritering

- Kommunen som arbetsgivare ska ämna att spegla den variation som finns i samhället i stort.

Handlingsinriktning 3: Offentliga miljöer

Personer med funktionsnedsättning kan förflytta sig i och använda offentliga miljöer i kommunen på lika villkor som andra kommuninvånare.

Det finns otillgängliga offentliga miljöer⁷ i kommunen. Det gör det svårt för personer med funktionsnedsättning att ta sig till och medverka i många sociala sammanhang. Offentliga miljöer behöver utformas för alla och befintliga hinder i möjligaste mån åtgärdas.

Prioritering

- Kommunens verksamheter ska tillämpa och ställa krav på universell utformning vid stadsplanering samt ny- och ombyggnationer av kommunens offentliga miljöer.
- Kommunens verksamheter ska arbeta för att graduellt åtgärda befintliga hinder i offentliga miljöer.

Handlingsinriktning 4: Meningsfull fritid

Personer med funktionsnedsättning kan utforma sin fritid på lika villkor som andra kommuninvånare.

Utbudet av och informationen om fritidsaktiviteter för personer med funktionsnedsättning är sämre än för andra och det finns många hinder kopplade till planering och genomförande av en aktivitet.

Prioritering

- Kommunen ska främja att ordinarie verksamhet i egen regi utformas och anpassas på ett sätt som utgår från den berörda målgruppens intressen och behov.
- Kommunen ska samverka med berörda aktörer, internt och externt, utifrån ett helhetsperspektiv, med individen och berörda målgruppers behov i centrum.

Omfattning och ansvar

Funktionshinderpolitiken spänner över hela samhället och alla kommunens ansvarsområden. Nämnder, förvaltningar och bolag är ansvariga för implementering och genomförande. Strategin ska fungera som underlag till mål- och resursplan samt för nämndernas och styrelsernas verksamhetsplaner. I mål- och resursplanen anger varje nämnd de förväntade resultat som har bäring på styrdokumentet. Aktiviteter planeras i nämndernas verksamhetsplaner och följs upp årligen. Kommunstyrelsen har övergripande ansvar för uppföljning och utvärdering.

Publicering

Strategi för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning publiceras på Vänersborgs kommuns hemsida.

⁷ Offentliga miljöer, eller rum, är platser som är en del av bebyggelsemiljö och som är tillgängliga för allmänheten. Det kan till exempel vara parker, torg och gator.

Uppföljning

Strategi för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning följs upp i ordinarie delårsrapportering.

Kommunala rådet för funktionshinderfrågor får årligen en summering av aktiviteter och resultat.

Utvärdering och revidering

Strategin utvärderas och beslut fattas senast 2027 om revidering eller förlängning. Ansvar ligger på kommunstyrelseförvaltningen.